

L' interlocutor imprescindible – Anna Caballé

Febrer de 2017

Hi ha escriptors que treballen amb la memòria i l'experiència i altres que ho fan inspirant-se, sobretot, en la imaginació. Francisco Candel (Racó d'Ademús, 1925 - Barcelona, 2007) era sense cap mena de dubte dels primers. Com també ho diria Max Aub de la seva pròpia obra, Candel no inventava res. Per inspirar-se n'hi havia prou amb parlar amb els seus personatges -tots vius i coneguts del seu autor- i observar, amb una barreja d'ironia i tendresa, els barris de la seva infantesa, amb què va poblar, un llibre rere l'altre, el seu imaginari literari. Cases Barates, Port, Casa Antúnez, les Cases de la Seat, Can Clos... Ara no sabem res d'aquelles cases miserables, construïdes amb cartrons, amb una mica de ciment i unes bigues d'uralita, que s'estenien pels vessants de Montjuïc, sense electricitat, amb unes quantes fonts d'aigua potable, els carrers sense asfaltar i sense assistència mèdica de cap classe. Els taxis no gosaven arribar fins allà -l'escriptor ho comprovaria moltes vegades. Era una espècie d'extramurs de Barcelona, avui diríem que aquells barris eren un no-lloc que els ens oficials ignoraven, com s'ignorava el seu creixement caòtic a mesura que les necessitats de la construcció requerien més i més mà d'obra.

La gent venia els anys 40 i 50 des d'Almeria, Múrcia, Albacete o Jaén, assetjada per la falta d'oportunitats. Els nouvinguts s'amuntegaven com podien a les barraques de familiars fins que en construïen una de pròpia. En una nit de pluja, poder dormir sobre

una taula es considerava un privilegi ja que la humitat del sòl de terra feia difícil agafar el son. Era un món ple de patiment i de penúria que Candel va transformar en matèria literària, com García Márquez va fer amb Macondo, transsumpte de la seva Barranquilla natal. Ni tan sols li va canviar el nom, va quedar a la vista de tots a *Donde la ciudad cambia su nombre* (1957), un punt d'inflexió en la història de Catalunya que es repetiria amb la publicació d'*Els altres catalans* (1964), traduït amb mà mestra al català per Ramon Folch i Camarasa.

Molts lectors van quedar commoguts per aquelles històries, despertant-se una consciència social i política sobre uns barris i una gent tan desfavorida. Candel no deixava d'escriure sobre ells. Era el seu tema, la seva obsessió i també la seva condemna, ja que quedaria identificat com a novel·lista dels barris, els immigrants, els obrers, dels que no van tenir mai veu. Va ser l'últim dels escriptors capaç de connectar profundament amb ells, alçant-se amb la seva representació. A Candel acudia qualsevol veí que tingués un problema seriós per resoldre. Tots sabien que si ell no aconseguia fer alguna cosa el seu problema era irresoluble. Però la seva bonhomia (que de vegades el deixava exhaust i mortificat) no pot fer que oblidem la seva aportació literària. Candel es va especialitzar en relats curts enfilats, amb un protagonisme coral i un llenguatge que fa difícil pensar en altres possibilitats estilístiques. Una literatura tan adherida a la vida del seu voltant com una pell anciana ho està a l'os que li dona forma.

La publicació de part del seu diari inèdit, el que transcorre entre el 1944 (any de la mort sobtada de la seva mare) i el 1975 (per Candel la desaparició de Franco va arribar a ser una fixació), permet conèixer altres dimensions de l'escriptor (la seva gran inquietud política, per exemple). El seu costum d'anotar el que quedava del dia, un dia rere l'altre, el converteix en un document excepcional. Quan el dia donava molt de si i superava el temps que podia dedicar al seu diari, dedicava els dies successius a completar l'experiència.

El passatge seleccionat té a veure amb la trobada que va tenir lloc al monestir de Montserrat entre intel·lectuals catalans i espanyols els dies 6 i 7 de juliol del 1968. Una més de les trobades que se celebraven amb la idea d'encaixar el fet diferencial català a la futura Espanya democràtica. Candel s'havia convertit, des d'*Els altres catalans*, en un interlocutor imprescindible d'aquelles trobades, representava l'opinió de la important immigració rebuda a Catalunya al llarg del segle XX.

A la trobada de Montserrat que aquí es refereix hi assisteixen Jordi Pujol, Josep Benet, Maurici Serrahima, Antoni M. Badia Margarit, Josep Maria Castellet i Albert Manent, entre d'altres, del costat català. Del costat espanyol, l'infaltable Joaquín Ruiz Giménez, Gregorio Peces-Barba, Manuel Jiménez de Parga, la seva dona Elisa Lamas (el seu nom real era Elisa Maseda de Arango), Pedro Altares, el basc José Ramón Recalde, etc. La intensitat de les converses d'aquell cap de setmana no va permetre a l'escriptor trobar el temps d'abocar l'experiència al diari fins que va tornar a casa. Aquí la tenim.